

פרק יב – ציווי ה' לאברהם

"לך-לך"

"... הביטו אל צור חצבתם ואל מקבת בור נקרתם

הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם..." (ישעיה נא, א-ב)

א. מדוע נבחר דווקא אברהם לאבי האומה?

1. עיין בבראשית פרק ו פס' ח-ט, צטט וענה מדוע נבחר נח להימלט מעונש המבול שמחה את כל העולם?
2. עיין פרק יב פס' א-ד, מדוע לפי פס' אלו נבחר אברהם לאב האומה הישראלית?
3. עיין ברמב"ן דלקמן, וענה מדוע נבחר אברהם אבינו?

והנה זאת הפרשה לא בארה כל הענין, כי מה טעם שיאמר לו הקדוש ברוך הוא עזוב ארצך ואיטיבה עמך טובה שלא היתה כמוהו בעולם, מבלי שיקדים שהיה אברהם עובד אלהים או צדיק תמים, או שיאמר טעם לעזיבת הארץ, שיהיה בהליכתו אל ארץ אחרת קרבת אלהים. ומנהג הכתוב לאמר התהלך לפני ותשמע בקולי ואיטיבה עמך כאשר בדוד ובשלמה, וכענין התורה כולה אם בחוקותי תלכו (ויקרא כו ג), אם שמע תשמע בקול ה' אלהיך (דברים כח א). וביצחק אמר בעבור אברהם עבדי (להלן כו כד). אבל להבטיחו בעבור יציאת הארץ אין בו טעם:

אבל הטעם, מפני שעשו אנשי אור כשדים עמו רעות רבות על אמונתו בהקב"ה, והוא ברח מהם ללכת ארצה כנען ונתעכב בחרן, אמר לו לעזוב גם אלו ולעשות כאשר חשב מתחלה, שתהיה עבודתו לו וקריאת בני האדם לשם ה' בארץ הנבחרת, ושם יגדל שמו ויתברכו בו הגוים ההם, לא כאשר עשו עמו באור כשדים שהיו מבזין ומקללים אותו, ושמו אותו בבור או בכבשן האש. ואמר לו שיברך מברכיו ואם יחיד מקללו יואר, וזה טעם הפרשה. אבל התורה לא תרצה להאריך בדעות עובדי עבודה זרה ולפרש הענין שהיה בינו ובין הכשדים באמונה, כאשר קצרה בענין דור אנוש וסברתם בעבודה זרה שחדשו:

4. עיין במהר"ל שלפניך (נצח ישראל פרק יא). מהי תשובת המהר"ל לשאלה, מדוע נבחר אברהם אבינו?

באברהם לא היה בחירה פרטית, רק (=אלא) באומה הישראלית, שהם זרעו. שהרי כתיב באותה בחירה "ואעשה אותך לגוי גדול", וזה בחירה כללית, ובחירה כמו זאת אין תולה במעשה כלל, ולא בחטא, ... עיקר הבחירה שבחר השם יתברך באברהם, לא היה בחירה פרטית, רק שבחר בו ובזרעו אחריו בחירה כללית, ולא היה בחירה פרטית. שהבחירה הפרטית הוא לפי המקבל, ואם נשתנה המקבל, ישתנה הדבר. ולכך יתורץ השאלה, שלא הזכיר הכתוב צדקת אברהם, קודם שנגלה עליו השכינה, ואמר לו "לך לך מארצך וממולדתך וגו'", שאם כך היה משמע שלכך נגלה עליו הקב"ה, ואמר לו "לך לך מארצך" בשביל זכותו שהזכיר, ואם כן היה זאת האהבה תלויה בדבר, וכל האהבה התלויה בדבר, בטל דבר בטל[ה] האהבה. [...] וכיון שלא נזכר צדקת אברהם קודם שאמר לו "לך לך מארצך", לא היה זה בשביל צדקת אברהם, עד שתאמר אם בטל דבר בטל[ה] האהבה, כי זכות אבות אפשר שיהיה תמה, ואם כן תהיה הבחירה הזאת שבחר באברהם בטל[ה]. ולכך לא הזכיר זכותו, לומר כי הבחירה הזאת לא תליא בזכות כלל, ולכך אי אפשר שיהיה דבר זה בטל.

ב. הציווי וההבטחות.

5. עיין רש"י לפס' א, ד"ה: לך-לך. מהן שתי הטובות שלהן יזכה אברהם? מאיזו מילה מסיק זאת רש"י?
6. עיין רש"י לפס' ב, ד"ה: "אל הארץ אשר אראך. על איזה קושי בפס' עונה רש"י, מהן שתי תשובותיו?
7. עיין ברמב"ן לפס' א (מהמילים: "וטעם להזכיר ארצך ומולדתך ובית אביך – עד של הקב"ה) "ארצך, מולדתך, בית אביך" – מדוע הם מוזכרים דווקא בסדר זה, לדעת רמב"ן? מה מלמד הפירוט על גודל הניסיון?

ג. קיום הציווי.

8. עיין רש"י לפס' ה, ד"ה: אשר עשו בחרן. מיהם המצטרפים אל אברהם בדרך "לארץ אשר אראך"? איזה רמז בפס' רואה רש"י למעשיו של אברהם בחרן? מדוע מביא רש"י פירוש ע"ד הדרש וע"ד הפשט?

ד. מסעות אברהם בארץ.

9. א. עיין בפס' ו-ז, מדוע אברהם בונה מזבח? עיין רש"י פס' ז, ד"ה: ויבן שם מזבח, וענה על השאלה.
ב. עיין רמב"ן לפס' ז, וטעם לה' הנראה אליו... מדוע בונה אברהם מזבח? מדוע דווקא עכשיו? כיצד מבין אברהם שזוהי הארץ המובטחת?
האבות? רמב"ן [ו]: אומר לך כלל תבין אותו בכל הפרשיות הבאות בענין אברהם יצחק ויעקב, והוא ענין גדול, הזכירוהו רבותינו בדרך קצרה. ואמרו (תנחומא ט) כל מה שאירע לאבות סימן לבנים, ולכן יארכו הכתובים בספור המסעות וחפירת הבארות ושאר המקרים, ויחשוב החושב בהם כאלו הם דברים מיותרים אין בהם תועלת, וכולם באים ללמד על העתיד, כי כאשר יבוא המקרה לנביא משלשת האבות יתבונן ממנו הדבר הנגזר לבא לזרעו:

ה. רעב בארץ וירידת אברהם אבינו למצרים.

10. קרא פס' י-כ. מה מיוחד במילות פס' י, (ייתור לשון)? עיין רש"י לפס' י, ד"ה: רעב בארץ, במה ניתנסה אברהם אבינו?
11. א. עיין ברמב"ן הבא, וענה במה ניתנסה אברהם אבינו לדעתו? במה "נכשל"? מה גרם מעשה אברהם אבינו לדורות?